Munkamegosztás: A munkának mint egységes folyamatnak összehangolt széttagolása bizonyos társadalmilag meghatározott emberek, csoportok között úgy, hogy a széttagolás ellenére a munka, mint folyamat továbbra is egységben marad. A ~ alapvető célja, hogy az egyének, csoportok termelőtevékenységüket a leggazdaságosabban fejthessék ki. A ~ konkrét formáját alapvetően meghatározza a munkaeszközök fejlettségi foka, milyensége és a társadalmi viszonyok, a konkrét társa-dalmi környezet. A ~ alapvető típusai az emberiség története folyamán fokozatosan alakultak ki. Kezdetben a munkát mint folyamatot az együttműködő emberek ha tagolták is, a tagolás szilárdabb rendszere nem alakult ki. A munkafolyamat esetleges tagolását egyszerű koope-rációnak nevezzük. Ebből nőtt ki legelőször a természetes ~, a ~ legelső formája, s benne a nemek és korok ~a érvényesült, s ez alkotta az ősközösség munkamegosztását az egyszerű kooperációval együtt. A magántulajdon megjelenésével párhuzamosan alakul ki a társadalmi ~, s válnak el egymástól a földművelő, állattenyésztő, ipari tevékeny-séget folytató, kereskedelmet lebonyolító, végül a szellemi munkát végző csoportok a társadalmi fejlődés különböző fokain. A magyarok finnugor korból származó szavai kétségtelenül bizonyítják, hogy a korok és nemek szerinti ~ már ekkor kialakult, fejlett állapotban volt (férfi, nő; ifjú, vén, agg). Minden bizonnyal a nemek és korok lehet-tek a már ekkor kialakult különböző tevékenységi körök elhatárolá-sának alapjai (gyűjtögetés, vadászat, halászat, növénytermesztés, állat-nevelés). Amikor a magyarság elvált az ugorságtól, lassú életforma-váltás következett be. A hosszú ideig tartó vándorlás során a magyarság ősei, mint nomád népek illeszkedtek be Eurázsia népeinek nagy ~ába, a földmüvelős - nomád munkamegosztásba, s a földmű-velő népek által megtermelt javak egy részét állandó háborúk segítségével sajátították ki. Ez az életforma a magyarság belső ~át is átalakította, létrejött egy olyan fegyveres réteg, amely a termelő munkában nem, vagy csak alkalmilag vett részt. Ezek elkülönültek az otthon maradt nőktől, gyermekektől, öregektől, s bizonyos fokig a pásztoroktól is. A viszonylag megtelepedett réteg is a halászat, gyűj-tögetés, földművelés, állattenyésztés, házimunkák, utódnevelés és ipari tevékenység között és korok szerinti ~ alapján állott. Feltehetően csak az ipari tevékenység (használati tárgyak, harci eszközök, ékszerek készítése) folytatói és a szellemi tevékenységet végzők (kultuszt lebo-nyolító sámánok) nem álltak a nemek és korok ~a alapján. A honfog-lalás utáni megtelepedés és életforma váltás újabb változást jelent a ~ban, mert a megtelepedéssel kialakul a társadalmi ~. A magyarság a X-XI. században lassan áttér ugyan a földművelésre, de a természeti adottságnak megfelelően a kialakuló államhatalom speciális tevékeny-ségekre szorít bizonyos falvakat (királyi szolgálónépek: halász, vadász, fazekas, nyerges stb); illetve a falvak bizonyos csoportját. Ezek mellett kialakul (részben betelepítésekkel) egy szilárdabb ipari tevékenységet végző réteg is, s a szellemi munkát végző papok rétege. A pénzgazdálkodással, a viszonyok stabilizálódásával párhuzamosan megjelennek a kereskedők is, akik nemcsak az országok közötti, de a belső kereskedelmet is lebonyolítják. A falu lakosságánál a tevé-kenység néhány iparost leszámítva homogén marad. A földművelés, állattenyésztés, ipari tevékenység a paraszti gazdaságon belül osztatlan. Jelentősebb változás csak a bányavidékeken, s a speciális szőlőkultúrák területén alakul ki, ahol paraszti szinten is érvényesül bizonyos területi munkamegosztás. A XIX. század közepétől válik jelentősebbé és szakad el végleg a földműveléstől az iparosság, majd munkásság. Ettől kezdve alakul ki az önálló értelmiségi réteg is (—>még: nemek munkamegosztása, korok munkamegosztása, területi munkamegosztás, technikai munkamegosztás, technológiai munkameg-osztás.) Irod: Marx K.: A tőke (Bp. 1949);

Bárczi Géza: A magyar nyelv életrajza (Bp., 1966); Bartha Antal: A magyar társadalom a IX-X. században (Bp., 1968).